

We hebben verleden week uit citaten van Kuypers Standaardartikelen, in 1880 geschreven, laten zien, hoe ons gereformeerde volk in die jaren dacht over schouwburgbezoek en het publiek vermaak in het algemeen. We kunnen daaruit rustig concluderen, dat men in die dagen scherp en positief leefde uit de antithese; alles wat niet opkwam uit een positief christelijke levens- en wereldbeschouwing, werd eenvoudig als zondig verworpen en in onze kring als contrabande beschouwd. Bovendien stond Kuypers op het standpunt dat het toneel, waar het als beroep werd beoefend uit de boze was, omdat het de eis stelde aan de acteur: „Leer af ooit uzelf te zijn, zoek van uw eigen wezenlijk hart zo ver immer mogelijk af te zwerven, en span er al uw krachten op in om aldoor een andere te schijnen dan ge wezenlijk zijt“.

Dat standpunt werd zonder meer door mannen als Rutgers en anderen gedeeld.

Nu bestrijdt Dr Buytendijk in zijn boek, dat we hier bespreken („Op de keper beschouwd“), het standpunt van Dr Kruijswijk, die ongeveer op hetzelfde standpunt staat als waarop Kuypers stond, maar we betreuren het, dat Dr Buytendijk nu juist dit Kuypers standpunt, als we het duidelijkheidshalve zo noemen mogen, nu ook niet eens „op de keper beschouwd“ heeft. Hij maakt zich wat al te gemakkelijk van Dr Kruijswijk af en daarmee van de gereformeerde zede en traditie en beschouwing van het publiek vermaak. Wanneer het inderdaad waar is, wat hij zegt, dat deze traditie veel jongeren, die op cultureel gebied rijke beloften hadden voor het Christendom, naar het wereldse kamp gejaagd heeft, dan wordt hier zulk zwaar geschut tegen deze traditie in stelling gebracht, dat men dan ook had mogen verwachten, dat hij zo diep als 't maar kon op dit standpunt was ingegaan en aan de hand van de Schrift had veroordeeld.

Maar daartoe komt Dr Buytendijk nergens in zijn boek. Het blijft bij utiliteitsargumenten, en daarmee komen wij in deze kwestie geen stap verder.

Dr Buytendijk zegt van Dr Kruijswijk: „Zijn standpunt is verwant aan dat van de eenvoudige Christen, die zegt: „Een Christen hoort niet thuis in een samenkomst die niet met gebed geopend wordt. Het bezoek aan concertzaal, schouwburg en bioscoop is een in gemeenschap treden met de wereld. Deze redenering acht ik in haar algemeenheid onjuist.“

En dan gaat Dr Buytendijk verder hier op door, maar komt niet dieper dan de oppervlakte, wanneer hij zegt, dat men „in deze localiteiten in geen gemeenschap treedt, maar dat men daar slechts een onderdeel van een toevallig bijeengestroomde menigte is, even toevallig als een groep mensen die samendromt om een verkeersongeval.“

Nu doen zich direct bij zulk een redenering tal van vragen voor, die hier onbeantwoord blijven. In de eerste plaats al: wat bedoelt Dr Buytendijk in zijn kwalificatie van het standpunt van Dr Kruijswijk, met dat „eenvoudig“ Christen? Ik kan er niet anders uit lezen dan een wat eufemistisch adjectief voor een niet ontwikkeld, een dom Christen. Zou hij dit adjectief nemen voor wat het eigenlijk betekent, dan heeft

deze uitdrukking in dit verband geen enkele zin. Want dan betekent het precies het tegendeel van wat hij wil zeggen. Eenvoud is dan het kenmerk van het ware; eenvoudig zijn wil zeggen: niet gecompliceerd zijn, duidelijk, klaar en oprecht zijn. In die zin kan het hier niet bedoeld wezen. Maar wanneer hij er de domme, althans de onontwikkelde Christen mee bedoelt, dan zou ik hem toch tot grote voorzichtigheid willen manen, met het zo gemakkelijk onderscheid scheppen tussen de z.g. „culturele“ Christenen en de wat hij dan noemt „eenvoudige“ Christenen, de schare die de wet der „cultuur“ en de geneugten van het „culturele leven“ niet zou kennen. De historie óók de gewijde geschiedenis, is daar om te bewijzen, dat juist die „eenvoudige“ Christenen intuïtief veel beter Christus en de Christelijke levenswet verstonden, dan die z.g. wel-culturele Christenen. En wanneer die „eenvoudige“ Christen dan zo maar zegt: „Een Christen hoort niet thuis in een samenkomst, die niet met gebed geopend wordt“, dan zou ik deze stelling niet graag zo maar zonder meer, als onbruikbaar van de hand willen wijzen. In elk geval hebben „eenvoudige“ christenen als Kuypers en Rutgers, haar ook als levensregel aanvaard, en is zij traditie geweest onder ons gereformeerde volk.

Er doen zich hier echter meer vragen voor. Wanneer Dr Buytendijk weigert in 't publiek in een concert-, schouwburg- of bioscoopzaal een „gemeenschap“ te zien, zal hij dat ook op „de keper“ hebben te beschouwen, wil hij zijn standpunt voor ons gereformeerde volk gerechtvaardigd hebben. Want het behoort in een werk, dat tot titel draagt: „Op de keper beschouwd“ toch zeker niet thuis, dit af te doen met een vergelijking, ontleend aan een verkeersongeluk op straat. Wie naar de schouwburg gaat, komt daar niet toevallig te zitten tussen andere mensen, het doel van dat samenkomen is ook maar niet „toevallig“. De mensen die daar optreden, zijn daar ook maar niet „toevallig“, het geld, dat deze samenkomst mogelijk moet maken, is ook maar niet „toevallig“ samengestroomd, en de middelen, die deze samenkomsten moeten opbrengen om het acteursberoep in stand te houden, is ook niet aan de „toevalligheid“ overgelaten.

Feitelijk is hier niets aan het toeval overgelaten. Het is integendeel alles perfect georganiseerd, geconcentreerd op één doel, gericht op één zaak, gedreven door één beginsel. En wanneer ik mijn entreebiljet koop, neem ik daarmee mijn aandeel om dit alles mogelijk te maken en in stand te houden en ik zal, evenals van al mijn uitgaven, dus verantwoordelijk staan voor wat er met dit geld gebeurt. Dit alles heeft wel terdege met „gemeenschap“ en „gemeenschapsidee“ te maken. Met mijn entreebiljet, dat ik kopen moet, wanneer ik naar de bioscoop ga, houd ik wel terdege mede heel de filmwereld in stand en maak

ik het mede mogelijk, dat dit bedrijf floreren kan. En ik zal dus hebben uit te maken, of ik dit verantwoord kan of niet.

Aan dit alles gaat Dr Buytendijk voorbij. Hij neemt eenvoudig aan, dat dit een „overwonnen“ standpunt is en doet het dan ook af met het in zijn boek laten afdrucken van een serie namen van mensen, die er anders over denken dan Dr Kruijswijk.

De houding, welke Dr Buytendijk aanneemt tegenover de mensen, die hij dan „eenvoudige“ Christenen pleegt te noemen, is in feite die van een wat hautaine minachting. Hij maakt zonder meer de tegenstelling: cultureel en niet-cultureel. Wie afwijzend staat tegenover schouwburg, toneel, bioscoop en wat dies meer zij, brengt hij eenvoudig onder de rubriek „niet-cultureel“.

We hebben hier ook weer dat ontstellend oppervlakkig gepraat. Zou het geen zaak geweest zijn in dit boek nu eens voor alles te gaan aantonen wat we nu wel onder „cultuur“ en „cultureel leven“ te verstaan hebben? Moeten wij nu maar klakkeloos de terminologie dezer wereld, die in het boze ligt, gaan overnemen, wanneer we over deze dingen spreken? Hebben wij ook hier niet in de eerste plaats te luisteren naar wat de Schrift er ons van zegt? Het is nog niet lang geleden, dat in een plaats in Nederland een heftige strijd in de plaatselijke pers ontbrandde over de vraag of deze gemeente nu nog langer van een schouwburg verstoken moet blijven of niet. Het argument was, dat, wanneer die schouwburg er niet kwam, deze gemeente buiten de „cultuur“ zou blijven staan.

We kunnen begrijpen, dat de wereld zo redeneert. Maar moeten we als Christenen uit datzelfde vaatje gaan tappen? Wanneer Dr Buytendijk dat doen wil, dient hij in ieder geval dat in zijn boek te bewijzen als Schriftuurlijk noodzakelijk, tenminste als hij de dingen „op de keper“ wil gaan beschouwen.

Maar dat doet hij niet. Hij volstaat met te constateren (bladz. 44), dat er in ons vaderland nog hele provincies en kerkformaties aanwijsbaar zijn, waar de „puriteinse ascese“ overheersend is. En hij zegt er van: „Met deze groepen van vromen zijn we bijna allen min of meer door geboorte, familierelaties of kerkgenootschap verbonden“. En hij noemt deze levenshouding een „acuut gevaar: ze bedreigt de spankracht van onze activiteit tegen de ongelovige cultuur en tegen Rome“.

Het is altijd weer de zorg en de angst, die in dit boek om de hoek komt gluren, dat we door niet mee te doen, zij het dan op een wat andere manier dan de wereld, achteraan blijven komen en de jongeren verliezen zullen.

Het is in de grond der zaak deze angst, die hem bracht tot een cultuurwaardering en een culturaanvaarding, die door elke antithese een streep haalt en de oplossing zoekt in een synthese, welke radicaal breekt met de Gereformeerde traditie.

We willen daar ook nog iets van zeggen. R. v.R.

Dr PAUL TOURNIER,

VAKWETENSCHAP EN PRACTIJK

Christelijke geneeskunst en Buchman-beweging (VII)

om heel de lering, de vorming van de kinderen, bleek geen aandacht te hebben gehad.

En daar roept nu juist de apostel om, de vermaning, maar allereerst de vorming van de kinderen, de wandel in de nieuwe gehoorzaamheid.

Maar die wandel zullen we dan ook als ouders en als helpers en helpsters van de ouders den kinderen uit de Schriften laten zien, dat is, we zullen ze Jezus Christus, en het juk, dat Hij oplegt laten zien.

Jezus Christus ja. Zo heel vaak is het toch nog zo, dat, zolang het over de rechtvaardiging gaat, het Christus is en Christus alleen. Maar wanneer de heiligmaking aan de orde komt, dan is Christus ineens naar de achtergrond verdwenen, en een serie geboden hebben Zijn plaats ingenomen. Maar de jeugd moet niet maar een aantal geboden, ze moet de Here Jezus Christus hebben. Hij immers is haar niet alleen tot wijsheid en gerechtigheid, maar ook tot heiligmaking en een volkomen verlossing geworden (1 Cor. 1:30).

Hij is het dus ook, Die moet worden aangedaan (Rom 13:14). En dat betekent niet, dat het gebod wegvalt. Integendeel, niet om de wet of de profeten te ontbinden, kwam de Here Jezus, maar om ze te vervullen (Matth. 5:17). Dat betekent, dat het gebod, wel verre van een zweep te zijn in de hand van de drijver, de teugel is en voor de kinderen door onze lering zij, in de hand van die enige Koning. Wiens merk- en veldteken onze kinderen mogen dragen.

Maar dat we zo dan ook den kinderen Christus verkondigen, de Verlosser en de Vernieuwer.

En God, die in Zijn grote genade kinderen des toorns aannam tot Zijn kinderen, Hij zal ze, in de weg van ons medearbeiderschap, maken tot kinderen, die Hem, de hemelse Vader niet liegen, maar die Hem navolgende als geliefde kinderen, Zijn beeld vertonen en Zijn heerlijkheid bekend maken.

L. SELLES.

Ik geloof er in 't geheel niets van, dat God ons nóg „openbaringen“ schenkt en „opdrachten“ geeft; en dat „Hij ons Zijn plan met ons leven bekend maakt“. God heeft zichzelf aan ons geopenbaard in de natuur en in Christus Jezus heeft Hij Zich aan ons geopenbaard in Zijn Woord (art. 2 N.G.B.). Daar moeten wij het mee stellen.

Maar daar moet Tournier niet veel van hebben. O zeker, hij prijst de Bijbel op heel wat plaatsen in deze boeken; maar op een volgende bladzijde springt hij met diezelfde Bijbel op de meest moderne wijze om! De éne keer schrijft hij: „Wat onszelf betreft moet er zijn de gehoorzaamheid aan de Schrift en de leer van het Evangelie“ (TG. 228), maar even verder kent hij aan het opdoen van „geestelijke ervaringen“ zoveel waarde toe, dat er van de gehoorzaamheid aan de heile Schrift in de praktijk niet veel overblijft. Het vergaat Tournier als zovele anderen vóór hem, die op zulke subjectieve dingen als „geestelijke ervaringen“ en „ingevingen“, enz. afgingen; al spoedig worden deze „openbaringen“ en „opdrachten“ en „ingevingen“ in waardij gesteld bóven het Woord des Heren! En..... zij mogen niet eens gesteld worden náást, op één lijn mét het Woord des Heren. Want wij moeten met dat Woord des Heren, met onze Bijbel, alleen, het leven door! Petrus houdt ons niet voor niets voor: „En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is; en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte en de morgenster opga in uwe harten“. (2 Petr. 1 vs 19).

We kunnen in Tournier's boeken dan ook een enkele keer vinden, dat hij adviezen geeft, die duidelijk tégen de Bijbel in gaan! Ik denk aan het geval van „Emma“, een eenvoudig, niet erg ontwikkeld meisje, dat trouwde met een rijke, ontwikkelde Zwitser. Eerst een gelukkig huwelijk. Ze krijgen één dochtertje. Daarna wordt het huwelijk door verschil in ontwikkeling ongelukkig. Emma hecht zich daardoor patho-

logisch sterk aan haar kind. Tijdens een vacantie, toen het kind logeerde bij familie, verdronk het in een bergstroom. Emma was, toen ze het bericht hoorde en daarna, haast krankzinnig van wanhoop en leefde in felle opstand tegen God. Onder invloed van Tournier werd deze opstandigheid langzamerhand gebroken en begon zij de weg te aanvaarden, die God met haar ging. Zij werd behulpzaam, ging voor iedereen klaar staan en werd bereid een dienst te bewijzen. „En zo won zij de genegenheid van allen, die terneer geslagen waren en die zij trachtte te helpen“. Enige maanden later echter hoorde Tournier, „dat haar man in den vreemde met een andere vrouw leefde en dat deze ernstig ziek was. Hij had zich reeds verscheidene jaren aan haar gehecht en zij had hem een kind geschonken“. Toen dit aan Emma bekend werd door bemiddeling van Tournier, berokkende dit haar, vanzelfsprekend, veel verdriet; maar zij kwam niet meer in opstand tegen God. Plotseling zeide zij: „Vandaag moet ik opnieuw en nog veel ernstiger dan vroeger mijn leven aan Jezus Christus overgeven. Ik moet bereid zijn om nu tot mijn man terug te keren en hem zeggen, dat ik hem vergeef“. (RT. 149/150). Zij zoekt dan eerst die tweede vrouw op, verzorgde haar en haar kind en „vergaaf“ haar. Dan sterft die vrouw. „Zij stelde haar man voor, weer samen te gaan wonen en voor de opvoeding van het kind te zorgen. Maar hij wilde liever scheiden; zij stemde daarin toe, om hem in de gelegenheid te stellen, zich geheel aan zijn kind te wijden, terwijl zij haar leven wijdde aan ongelukkigen“. (RT. 150).

Nu zal ik niet gauw beweren dat er in deze vrouw niet ongelooflijk veel „sympathieks“ aan de dag treedt. Ik wil het iemand van ons na zien doen..... Dat verhindert echter niet, dat we toch op mogen merken, dat we hier te maken hebben met een overspannen persoonlijkheid, die ondanks veel, dat „christelijk“ aandoet, niet handelt naar schriftuurlijke normen. Haar „leven aan Jezus Christus overgeven“ had